

АНАЛИЗА СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА ПОВЕЗАНИХ СА ЛОВСТВОМ У СРБИЈИ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДНОСА ЛОВСТВА И ШУМАРСТВА

НЕНАД РАНКОВИЋ¹
ЈЕЛЕНА НЕДЕЉКОВИЋ¹
ДРАГАН НОНИЋ¹

Извод: За потребе решавања бројних проблема у области ловства, неопходно је познати основне принципе, циљеве и планирана решења, који су изнети у стратешким и законодавним документима. У том смислу, значајно је сагледати особине, смисао и оријентацију ставова који су изнети у њима. То је разлог за предузимање такве анализе стратешких докумената, а уз примену одговарајућих метода и техника (анализа садржаја, компаративни метод, статистички метод), које омогућавају да се то на најбољи начин сагледа. Резултати анализе указују на приближно равномерну заступљеност ставова секторски (економски) и вансекторски оријентисаних, при чему је код стручних стратегија секторски део чешћи у односу на опште стратегије, где преовлађује вансекторски карактер ставова. Такође, у анализираним ставовима, истиче се и тесна веза ловства са шумарством, али је често заступљен и еколошки карактер исказа, као и особине стратешког и привредног (економског) карактера.

Кључне речи: лов, ловство, дивљач, фауна, шумарство, стратегија

AN ANALYSIS OF STRATEGIC DOCUMENTS RELATED TO HUNTING IN SERBIA
FROM THE PERSPECTIVE OF HUNTING AND FORESTRY RELATIONS

Abstract: For purpose of resolving a number of problems in the field of hunting, it is necessary to know the basic principles, objectives and planned solutions, which are pre-sent in strategic and legislative documents. In this regard, it is important to look at the characteristics, purpose and orientation of paragraphs that are present in them. This is the reason for taking such an analysis of strategic documents, and with the application of appropriate methods and techniques (content analysis, comparative method, the statistical method), which allow to get the best perceive. Results of the analysis indicate approximately an equal representation of sectoral (economic) and global oriented paragraph, with expert strategies having sectoral part are the more frequent than the general strategies, where the global character positions of paragraphs is prevailing. Also, in the analysed paragraphs, forestry is in close connection with hunting, but the ecological character of the statement is often represented, as well as the strategic and economic characters.

Keywords: hunting, game, fauna, forestry, strategy

1. УВОД

Лов, ловство и активности повезане са њима су последњих година предмет стручне пажње, с обзиром на смањење бројности и диверзитета

¹ др Ненад Ранковић, ред. проф., др Јелена Недељковић, доцент, др Драган Нонић, ред. проф., Универзитет у Београду Шумарски факултет, Београд

дивљачи (Lavadinović, V. *et al.*, 2015) и еколошке последице, које такви трендови доносе. При томе, значај ловства је вишеструк, посебно за руралне пределе и социо-економске односе на регионалном нивоу. То је један од најважнијих разлога зашто је проблематика ловства заступљена у бројним стратешким документима, законима и другим документима. Та извесна расутоност ове проблематике на различите категорије докумената, којима се усмеравају економска и друштвена кретања на принципима одрживог развоја, испољава се и у погледу начина посматрања ловства.

У том смислу предузета је анализа стратешких докумената у Србији, које би требале да садрже ставове везане за лов и ловство, ради утврђивања особина ставова (карактер, природа) и сагледавања могућих преклапања или супротности. Пошло се од стратешких докумената (Ранковић, Н. *et al.*, 2016), јер се у њима одређују циљеви и предвиђају мере у области за коју су сачињене, а ради постизања датих циљева. Закони су наредни ниво докумената, где се нормирањем решавају најважнији проблеми у спровођењу стратешких циљева, па је њихова анализа остављена за наредна истраживања ове проблематике.

Основни **циљ** истраживања је да се утврди повезаност ловства са другим областима и дође до сазнања о карактеру тих веза. **Сврха** истраживања је да се, на бази тако стечених сазнања, дају препоруке за унапређење одговарајућих стратешких докумената, да се обезбеди једноставнија и бржа хармонизација ставова у међусобно повезаним стратегијама и олакша имплементација стратешких циљева. **Предмет** истраживања су ставови изнесени у текстовима анализираних стратешких докумената.

Основне хиптезе су:

- ловство се у текстовима стратешких докумената најчешће доводи у везу са **шумарством**;
- ловству се у текстовима стратешких докумената у значајној мери приписују **еколошке** карактеристике;
- **стручне** стратегије су више секторски оријентисане, док су **опште** стратегије више вансекторски оријентисане.

2. МЕТОД РАДА И ОБРАДА ПОДАТАКА

У овако постављеном истраживању, коришћене су опште, основне и посебне научне методе, као и одговарајуће технике. Од општих метода коришћене су статистичка и аналитичко-дедуктивна метода. Као основна метода коришћена је компарација, која је интегрисана са напред поменути (М и л о с а в љ е в и ћ, С., Р а д о с а в љ е в и ћ, И., 2003). Компаративни метод представља поступак упоређивања истих и сродних појава или утврђивања њихове сличности у понашању и интензитету, као и утврђивања разлика међу њима (Ш е ш и ћ Б., 1984). Поред тога, у области друштвених наука се често примењује метода анализе садржаја, која спада у посебне методе истраживања, а користи се за анализу текстуалних информација (омогућује испитивање великих количина текстуалних информација и систематско идентификовање њихових карактеристика). При томе, садржај

се разлаже на његова основна значења, односно врши се систематизација и типологизација садржаја према његовим карактеристикама и својствима (Михајловић, Д., 2004). Овде је коришћена за избор и приказ текста ставова у посматраним стратешким документима, као и тумачење тих ставова и довођење у логичку везу са ловом и ловством. Од посебних метода коришћене су анализа и синтеза, класификација и дедукција и индукција.

Као истраживачка техника, коришћен је „бенчмаркинг“², који је примењен за упоређивање садржаја и карактера исказа у одабраним стратешким документима, са аспекта испуњења сврхе истраживања.

Поред тога, коришћена је и дескриптивна статистика, везана за број одредница (просеци, учешће, учесталост појављивања, итд.), као и кластер анализа. Ради испитивања разлике у добијеним (емпиријским) и очекиваним фреквенцијама примењен је χ^2 -тест значајности пропорција (Malhotra, N., 2007). У истраживању је, у свим случајевима, претпостављено да је очекивани (хипотетички) распоред фреквенција 50% : 50%, односно нулта хипотеза је била да су вредности једнаке (не постоји статистички значајна разлика у пропорцијама). Да би се резултати добијени овим тестом могли тумачити, неопходно је да буде испуњена претпоставка о најмањој очекиваној учесталости у свим ћелијама, која гласи да најмање 80% ћелија треба да има очекиване учесталости пет или више (Pallant, J., 2011).

Оваква композиција метода и техника, даје истраживању комбиновани квалитативно-квантитативни³ карактер. При избору стратешких докумената, који су били предмет анализе, примарно је било да у њима треба да буду обухваћени лов и ловство, односно да буду у логичкој повезаности (лов и ловство, са једне стране, и суштина стратешког документа, са друге). У том смислу, одабрани су следећи стратешки документи:

1. Предлог стратегије развоја ловства Републике Србије (ПСРЛ) за период 2014-2029. године (2014/а);
2. Стратегија развоја шумарства (СРШ) (2006);
3. Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја (СРППР) (2014/б);
4. Национална стратегија одрживог развоја (НСОР) (2008);
5. Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (НСОКПР) (2012);

2 Представља „...системајско поређење низа унајред дефинисаних айрибутиа објектаиа benchmarkingа“ (Jaško, O. et al., 2013). Пошто се ради о упоређивању садржаја стратешких докумената, са циљем стратегијског и оперативног доприноса стратешком планирању, могло би се говорити о појму „стратејски бенчмаркинг“, а који се може дефинисати као „...системајски процес са циљем процене алтернатива, имплементацију стратегија и побољшање перформанси“ (2017/а). Са апликативног аспекта, чини га „...комбинација различитих активности са циљем идентификације вредности и могућности, као и стратегијских промена у односу на постојећи положај, са циљем да се он унајреди“ (Cherpiatov, A.M., 2017). При томе, сврха му је „...изградња ефикасног система стратешког управљања“ (2017/б).

3 „Квалитативна методологија је по својој логичкој и природи оиворена и сврха јој је дубљи увид и разумевање истраживаног проблема. Закључци квалитативних истраживања изводе се на основи анализе категорија, која се темељи на логичкој истраживачкој“ (Ткалац Веричић, А., Синчић Ђорић, Д., Полошки Вокић, Н., 2010).

6. Просторни план Републике Србије 2010-2020. год. (ПП) (2010).

Са аспекта шумарства и ловства, прве две стратегије могле би да се окарактеришу као стручне, а остале као стратешка документа општег карактера.

Табела 1. Упитни појмови и документа у којима су тражени

Table 1 Query terms and the documents in which they were searched for

Лов, ловство, дивљач, фауна Hunting, game, fauna	Шуме, шумарство, дрво Forest, forestry, wood
Стратегија развоја шумарства	Предлог стратегије развоја ловства Републике Србије за период 2014-2029. године
Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја	
Национална стратегија одрживог развоја	
Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара	
Просторни план Републике Србије 2010-2020. године	

У датим документима је вршена претрага неких основних појмова који су везани за лов и ловство. У свим стратегијама, изузев Предлога стратегије развоја ловства⁴, тражени су следећи појмови: лов, ловство, дивљач и фауна. Са друге стране, у ПСРЛ су тражени појмови шума, шумарство и дрво (табела 1). Сваки од тако пронађених исказа има одређени смисао (карактеристику, особину, својство), јер поред повезаности са ловом и ловством, говори и о томе на који начин се та веза испољава. За обележавање тих карактеристика исказа коришћени су одређени појмови (одреднице⁵). Идентификовано је укупно 15 одредница, које су сврстане у две групе: секторског и вансекторског карактера. У одреднице секторског карактера спадају: „шумарство“, „пољопривреда“, „туризам“, „водопривреда“, „рибарство“ и „економија“. Вансекторске одреднице су: „екологија“, „простор“, „стратешко планирање“, „законодавство“, „институционално уређење“, „друштвени развој“, „рурални развој“, „клима“ и „друштвене организације“. Тако издвојене одреднице су пребројане (табела 3) и вршена су поређења нумеричких показатеља добијених статистичком обрадом (број појављивања, просеци и учешћа), према групама стратегија и група одредница. Ток целог поступка приказан је на графикону 1.

Овде треба напоменути да се у раду оперисало са 50 текстуалних исказа који се односе на лов и ловство, односно шумарство (у ПСРЛ). Из тако

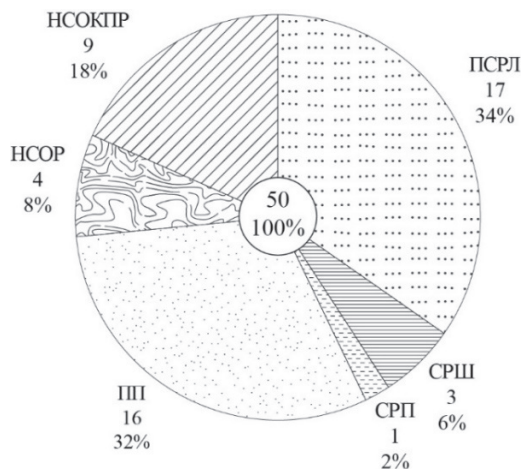
4 Документ Предлог стратегије развоја ловства Републике Србије за период 2014-2029. год. није претраживан по појмовима лов, ловство, дивљач и фауна, јер се ови појмови користе у целом тексту, али су тражени појмови шума, шумарство и дрво. Из истог разлога, појмови шуме, шумарство и дрво нису претраживани у документу Стратегија развоја шумарства, али су тражени појмови лов, ловство, дивљач и фауна, који су тражени и у свим осталим документима.

5 **Одредница** је кључни појам којим се описује основна карактерика (својство, особина) става у коме се помињу лов, ловство, дивљач или фауна у посматраном документу.

издвојених исказа (графикон 2), издвајан је основни смисао става у исказу и обележаван одговарајућом одредницом (укупно 124).

Графикон 1. Ток истраживања
Figure 1 Research flow

Графикон 2. Број исказа у посматраним стратешким документима и њихово учешће у укупном броју издвојених исказа

Figure 2 The number of statements in the observed strategic documents and their share in the total number of the selected statements

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У текстовима шест анализираних стратегија дефинисане су 124 одреднице, што у просеку чини 2,5 одреднице по једном идентификованом исказу. Списак исказа и одредница дати су у табели 2.

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Стратегија развоја шумарства		
Пог. 2.7, ст. 9	„Бројне интјересне стјране укључују: ... - кориснике <u>ловних</u> и рибарских јодручја; ...“	шумарство рибарство
Пог. 4.5, ст. 19	Цело поглавље се бави стањем популација дивљачи и одрживим газдовањем дивљачи. Као један од циљева стратегије, наводи се „... <u>очување и унајређење јенетјској пошеницијала, бројности и квалитјетта популација дивљачи</u> применом одговарајућих мера иланирања, газдовања и конјроле“. При томе, предвиђају се следеће мере: » - <u>одрживо газдовање шумама</u> у свим сејменјима (иланирање, реализација, расјолопање) које јодразумева истјовремено <u>одрживо газдовање дивљачи</u> , односно стјварање ојштималних услова за унајређивање стјања аујтохјоне <u>дивљачи</u> и реинјродукицију аујтохјоне <u>дивљачи</u> ; - уважавајући да је дивља <u>фауна</u> добро од ојштитј инјтереса, ..., орјан државне ујраве недржан за шумарстјво и <u>ловстјво</u> иријремиће иредлој Стјрајетјје развоја <u>ловстјва</u> Рејублике Србије; - <u>Влада ће, на основу учешћа свих релеванјних чинилаца, стјворитј иравне, инстјитјуционалне и економске оквире за сјровођење Стјрајетјје развоја <u>ловстјва</u> РС</u> “.	шумарство екологија стратешко планирање
Пог. 5.5, ст. 28	У оквиру послова везаних за „шумарско законодавство“, истиче се <u>хармонизација прописа</u> у овом сектору, а међу наведеним законима се помиње и Закон о <u>ловству</u> .	шумарство законодавство
Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја		
Пог. 2.1.2, ст. 8	У табели 1, где се наводе макроекономски индикатори доприноса пољопривреде националној економији наводи се односе <u>збирно на пољопривреду, шумарство, лов и риболов</u> у две категорије – БДВ (брutto-додата вредност) и запосленост.	економија
Национална стратегија одрживог развоја		
Пог. 1, ст. 2	У списку тема (пети део стратегије, односи си се на заштиту животне средине и очувања природних ресурса, везано за заштиту од деловања фактора ризика по животну средину у различитим економским секторима), наводе се шумарство и <u>ловство</u> .	шумарство екологија
Пог. 3.5, ст. 115	Цело поглавље је посвећено стању у сектору шумарства, ловства и рибарства. Када се ради о ловству, наводи се да је „... <u>основни јродлеми у шумарстјву и ловстјву</u> су тјо ишјо је низак ниво ијехничко-ијехнолошкој и инстјитјуционалној развоја, не јостјоје докуменјта стјрајетјској иланирања у шумарстјву, монитјорини шума није довољно развијен и не ујравља се адекватно одређеним врстјама <u>дивљачи</u> “.	шумарство стратешко планирање екологија

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. 3.6, ст. 117	Наводи се да „...циљеви одрживој развоја шумарства, <u>ловства</u> и <u>рибарства</u> обухватају: 1) реорганизацију јавног сектора шумарства и подрику приватног сектора; 2) одрживо издвајање шумама и унапређење шумарства уз истовремено одрживо управљање популацијама <u>дивљачи</u> ; ...; 4) повећање економских ефеката који се могу остварити рационалним коришћењем шумских, <u>ловних</u> и <u>риболовних ресурса</u> “.	шумарство институционално уређење екологија економија
Пог. 3.7, ст. 120	Наводи се да „...главне туристичке активности у Реп. Србији укључују туризам у великим градовима, бањски туризам, културно и природно блага, <u>лов</u> , <u>риболов</u> , сеоски и речни туризам“.	туризам
Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара		
Пог. 4.1.3, ст. 20	„Одредбом §57. став 3, §102. тачка 10. и §103. Закона о заштити природе (Служ. гласник РС, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 - исправка), одређено је да организације за заштиту природе утврђују услове и мере заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, <u>ловних</u> , <u>риболовних</u> , <u>водопривредних</u> и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу“.	екологија простор законодавство
Пог. 6.1.1, ст. 41	У овом делу који се односи на стратешке оквире, препричавају се основни ставови и циљеви који су наведени у Стратегији развоја шумарства (2006), па је и <u>дивљач</u> ту споменута у истом смислу, као и у тој стратегији.	шумарство стратешко планирање
Пог. 6.1.2, ст. 41	Са аспекта законодавних оквира, каже се: „Са законодавне стране области шумарства покрива Закон о шумама ... и Закон о <u>дивљачи</u> и <u>ловству</u> ...“. У даљем тексту се наводе се опште мере којима би се штитиле све угрожене врсте (па и дивљачи), при чему се то најчешће спроводи „...забраном коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу урозити <u>дивље врсте</u> и њихова станишта, као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама“.	шумарство екологија законодавство
Пог. 6.1.3, ст. 41-42	Дефинише се Управа за шуме, као врховни управни орган, који се стара, између осталог, и за „...унапређење и коришћење шума и <u>дивљачи</u> ; спровођење мера заштите шума и <u>дивљачи</u> “. Ту се дефинишу и делатности ЈП у шумарству, где се наводе: „...10) <u>лов</u> и узгој <u>дивљачи</u> ; 11) <u>ловни</u> и рекреативни туризам“.	шумарство институционално уређење туризам
Пог. 6.2.2, ст. 45	Наводе се бројни специфични циљеви, па се тако, између осталих специфичних циљева, помињу и они који су везани за лов и дивљач („...2) уважавајући да је <u>дивља фауна</u> добро од оштрих интереса у складу са овом стратегијом привременом стратегијом развоја <u>ловства</u> ; (3) створити правне, институционалне и економске оквире за спровођење стратегије <u>ловства</u> ;... институционално јачање и израђања postoјећих <u>истраживачких капацитета</u> у шумарству и <u>ловству</u> “).	шумарство економија институционално уређење стратешко планирање

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. 7.1.1, ст. 50	У делу који се бави заштићеним подручјима, а у вези стратешких оквира, каже се: „...неоходна је и израда <u>стратегије развоја ловсџива</u> Републике Србије, националној програму шумарсџива и акционој плану“.	шумарство стратешко планирање
Пог. 7.1.2, ст. 52	Као „...закони од значаја за заштитиу и ујрављање биодиверзитетом, еодиверзитетом и ередеоним диверзитетом...“, за које је надлежно Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, између осталих, наводе се и „Закон о <u>дивљачи и ловсџиву</u> ...“, Наредба о <u>ловсџају дивљачи</u> “.	екологија законодавство
Пог. 11.6, ст. 107	„У сектору <u>ловсџива</u> , ерема десетогодишњем програму Ловачкој савеза Србије, ероцењена вредност укупној ерихода од <u>лова</u> за ериод 2001-2010. еод. износи око 100 мил. €...“, а „...епроцењени сојсџивени ериходи Буџетској фонда за развој <u>ловсџива</u> Републике Србије за 2012. еод. изнесе 180.002.000 RSD“.	економија
Пог. 12.1, ст. 116	Међу одговорним институцијама за спровођење ове стратегије, наводе се и „Јавна ередузећа за еаздовање шумама, Јавна ередузећа национални еаркови, <u>Ловачки савез</u> Србије и <u>Ловачка удружења</u> “.	шумарство друштвене организације институционално уређење
Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године		
Пог. 2, ст. 10 (SWOT таб.)	Као потенцијали у групи „становништво, насеља и социјални развој“ наводи се и „...очувана живојина средина, разноликост и атрактивност ејејажа, биодиверзитет, ... еодручја са еишенијалом за рурални, зимски и <u>ловни туризам</u> “.	друштвени развој рурални развој туризам
Пог. 2.1, ст. 19	У оквиру дела о социјалној кохерентности, а уочавајући слабу повезаност руралног дела са урбаним, па се за отклањање тог недостатка наводи: „...ишито ће захтевати еоседне ерограме <u>руралној развоја</u> засноване на еицифичним облицима еолојивреде, еиочарства, шумарства, <u>лова</u> , као и мале индустрије засноване на локалним ресурсима, <u>туризма</u> и рекреације савременој ишии“.	рурални развој економија
Пог. 2.3, ст. 21	У делу везаном за економско-регионалну интерактивност, за централну Србију се каже: „...еици-фично одржавање еолојивреде, рударства, <u>ловсџива</u> , шумарства и друћих активностии зависних од осетљивих ериродних ресурса...“ треба да „...емојну јачању еивредној и социјалној развоја“.	економија екологија друштвени развој
Пог. 2.3, ст. 21	У делу који се односи на економско-регионалну интерактивност, за западну Србију се констатује да „...еоред еицифичних видова еолојивреде, значајну улогу ће имати и <u>ловсџиво</u> и шумарсџиво, заиш индустрија ослоњена на ериродне ресурсе...“.	економија шумарство пољопривреда

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. V.1.1, ст. 33	Као ресурс на коме се заснива развој РС истичу се шуме и напомиње да „...од начина њиховог развоја и заштите шумске земљишта зависе и његови привредно-правни и социјални услови“.	шумарство економија туризам
Пог. V.1.1.2, ст. 36	„Одрживо <u>ловно</u> развојање је развојање ресурсима популација <u>дивљачи</u> на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популације <u>дивљачи</u> , производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање еколошких, економских и социјалних функција <u>ловства</u> одржавајући њихов идентитет“. Затим, следи списак „...оперативних циљева узимајући <u>дивљачи</u> и развоја <u>ловства</u> “ (укупно 4).	екологија економија
Пог. V.1.1.2, ст. 37	„Рејонирање станишта основних врста <u>дивљачи</u> и просторно-функционални размештај <u>ловно-уловних</u> центара у Републици Србији извршено је на следећи начин: 1) <u>српска дивљач</u> : ...; 2) <u>круйна дивљач</u> : ...“	простор стратешко планирање
Пог. V.1.1.2, ст. 37	„Стратешки приоритети, у односу на улогу и значај шума у просторном развоју Републике Србије <u>стратешки приоритети до 2014. године су...</u> доношење Стратегије уривљања <u>дивљачима</u> и <u>ловством</u> ; доношење <u>ловних основа</u> по регионима; промоција <u>ловства</u> у земљи и иностранству“.	шумарство стратешко планирање
Пог. V.1.2.1, ст. 47	За подручја квалитетне животне средине „... <u>(шумска подручја, правни зоне контролисаног развоја, еколошки војарске и виноградарске зоне, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашињаца, ловна и риболовна подручја, водојаци II класе) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота...</u> “, треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја.	екологија простор
Пог. V.1.3.1, ст. 53	„ <u>Ловна дивљач</u> заштићена је Законом о <u>дивљачи</u> и <u>ловству</u> “. У Р. Србији има „...321 <u>ловница</u> у којима су најбројније врсте <u>крујне дивљачи</u> срна и <u>ловна свиња</u> , док је <u>зеца</u> најбројнија врста <u>српске дивљачи</u> “.	законодавство
Пог. V.1.3.1, ст. 53	У односу на биодиверзитет се каже: „... <u>савређавање и побољшавање квалитета на екосистеме; примену мера и услова за заштиту биодиверзитета и заштиту природе у свим привредним областима које су оријентисане на коришћење биолошких/природних ресурса, одрживо у шумарству..., ловству, рибарству; идентификација дивљих биљних и животињских врста...</u> “ за које треба приоритетно израдити акционе планове/програме заштите.	екологија шумарство рибарство
Пог. V.1.3.1, ст. 54	„Основне мере и инструменти за подстицање развоја, уређења, заштите биодиверзитета и коришћења биолошких ресурса Републике Србије су: ... - <u>израда Стратегије развоја ловства</u> “.	екологија стратешко планирање

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. V.2.4.1, ст. 84	„У зависности од карактеристика конкретних подручја, могућа је примена следећих видова дојунских активности: активности које су везане за пољопривредну производњу...; активности које нису везане за пољопривредну производњу...; активности које су комбинација преходних (прерада дрвета, разни облици руралног туризма, лов,...)“.	економија пољопривреда рурални развој шумарство
Пог. V.3.1.5, ст. 105	Наводе се „...туристички производи...: 1) градски туризам...; 2) <i>touring</i> (кружна и линеарна туристичка путовања/туре/пушеви) националних паркова, планина, клисура, пешина,..., <i>лова</i> , риболова и др.“.	туризам економија
Пог. V.1.3, ст. 144/145	„У сектору ловства и рибарства, просјорни план се сироводи израдом <u>ловних основа за ловно подручје</u> “. Такође, „... <u>ловним основама за ловна подручја</u> усавлашеним са циљевима, концепцијом, планским решењима и смерницама за сировођење утврђеним овим планом, дефинишу се услови за предузимање <u>истовремених мера у ловишћима</u> , (која чине <u>ловно подручје</u>), за њихово унапређивање <u>таздовања са крујном дивљачи у складу са еколошким и привредним условима</u> “.	екологија економија простор стратешко планирање
Предлог Стратегије развоја ловства РС за период 2014-2029. године		
Пог. 1.1, ст. 3	У дефиницијама се помиње шума као део дефиниције за ограђено ловиште: „31) <u>ограђено ловиште</u> или <u>ограђени део ловишта</u> је површина земљишта, вода и <u>шума</u> оградена природним или вештачким препрекама које онемогућавају, односно умањују могућности да дивљач напусти ту површину“.	шумарство простор
Пог. 1.1, ст. 4	„Успешно успостављање и сировођење одрживог <u>таздовања ловишћима</u> треба да буде резултат добре координације <u>пољитике заштите животне средине и ловне, шумарске, пољопривредне, економске и социјалне пољитике</u> , као и <u>пољитике здравствене заштите животних</u> “.	шумарство екологија стратешко планирање
Пог. 1.3.1, ст. 5	„Неки од основних инструмената за <u>одрживо развоја ловства</u> , очувања, заштите и коришћења <u>дивљачи</u> и биолошких ресурса је и ефикасна примена усвојених релевантних националних <u>стратешких докумената</u> “. На списку је, између осталих, Стратегија развоја <u>шумарства</u> .	шумарство стратешко планирање екологија
Пог. 1.3.2, ст. 6	За постизање циљева стратегије развоја шумарства „ <u>планиране</u> су следеће мере: - <u>одрживо таздовање шумама</u> у свим семенима (... <u>планирање, реализација, располањање</u>) које подразумева <u>истовремено одрживо таздовање дивљачи, односно стварање оптималних услова за унапређивање стања аутохтоне дивљачи</u> и <u>репродукцију аутохтоне дивљачи</u> ; - <u>уважавајући да је дивља фауна добро од оштите интереса, а у складу са овом стратегијом, министарство надлежно за послове шумарства и ловства припремиће предлог Стратегије развоја ловства Републике Србије</u> “.	шумарство институционално уређење стратешко планирање

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. 1.3.2, ст. 6	„Стирајтећија развоја <u>шумарсџива</u> Републике Србије <u>йредсџавља</u> основ да се <u>йредузму</u> <u>акџивности</u> ради <u>усајлашавања</u> међусобно <u>йовезаних</u> закона, између <u>остџалих</u> , и Закона о <u>ловсџиву</u> “	шумарство законодавство
Пог. 1.3.2, ст. 7	Од правних аката који су релевантни за област ловства, наводи се да „... <u>йреба</u> <u>издвојити</u> : Закон о <u>шумама</u> , ..., <u>Дирекџива</u> <u>Савџта</u> <u>Европе</u> <u>број</u> 105/99 о <u>йржџитицу</u> <u>шумској</u> <u>рејродукџивној</u> <u>маџеријала</u> , ..., <u>Уредба</u> <u>Савџта</u> (ЕЕЗ) <u>број</u> 2158/92 о <u>зашџити</u> <u>шума</u> <u>од</u> <u>йожара</u> , ..., <u>Дирекџива</u> <u>Савџта</u> <u>Европе</u> <u>бр.</u> 1615/89 о <u>усјосџављању</u> <u>информационо-комуникаџивној</u> <u>система</u> о <u>евројским</u> <u>шумама</u> ,...“.	шумарство законодавство
Пог. 1.3.2, ст. 8	Када се говори о документима која утичу на област ловства, каже се: „... <u>за</u> <u>нашу</u> <u>државу</u> <u>су</u> <u>одавезујуће</u> и <u>декларације</u> и <u>резолуције</u> <u>усвојене</u> <u>на</u> <u>Министарским</u> <u>конференџијама</u> о <u>зашџити</u> <u>шума</u> <u>у</u> <u>Европи</u> , а <u>у</u> <u>вези</u> <u>са</u> <u>сјровођењем</u> и <u>унајређењем</u> <u>одрживој</u> <u>йаздовања</u> <u>шумама</u> <u>као</u> <u>йредуслова</u> <u>здраве</u> <u>живојне</u> <u>средине</u> и <u>неодвојивој</u> <u>дела</u> <u>одрживој</u> <u>развоја</u> , <u>уз</u> <u>уважавање</u> <u>улоге</u> <u>шума</u> <u>у</u> <u>удлажавању</u> <u>климајских</u> <u>йромена</u> , <u>йромоџији</u> <u>дрвџта</u> <u>као</u> <u>обновљивој</u> <u>извора</u> <u>енерџије</u> и <u>зашџити</u> <u>квалиџетта</u> и <u>количине</u> <u>вода</u> “.	шумарство екологија
Пог. 1.3.3, ст. 9	„ <u>Уйрава</u> <u>за</u> <u>шуме</u> ... <u>одавља</u> <u>йослове</u> <u>државне</u> <u>уйраве</u> и <u>сџручне</u> <u>йослове</u> <u>из</u> <u>обласџи</u> <u>ловсџива</u> “.	шумарство институционално уређење
Пог. 1.3.3, ст. 10	У вези са повезивањем корисника ловишта и шума каже се: „... <u>јавна</u> <u>йредузећа</u> <u>које</u> <u>одављају</u> <u>йослове</u> <u>из</u> <u>обласџи</u> <u>ловсџива</u> , <u>као</u> <u>йравна</u> <u>лица</u> <u>чији</u> <u>је</u> <u>оснивач</u> <u>Република</u> <u>Србија</u> , <u>односно</u> <u>ауџиономна</u> <u>йокрајина</u> , <u>а</u> <u>која</u> <u>су</u> <u>корисници</u> <u>државних</u> <u>шума</u> <u>и</u> <u>шумској</u> <u>земљџини</u> <u>на</u> <u>којима</u> <u>је</u> <u>ловџитије</u> <u>усјановљено</u> “.	шумарство простор
Пог. 1.3.3, ст. 10	У вези са научно-истраживачким радом каже се: „... <u>научно-</u> <u>исџраживачке</u> <u>орјанизације</u> , <u>чија</u> <u>су</u> <u>исџраживања</u> <u>везана</u> <u>за</u> <u>обласџи</u> <u>очувања</u> , <u>унајређења</u> , <u>зашџитије</u> и <u>одрживој</u> <u>коришћења</u> <u>йопулација</u> <u>дивљачи</u> <u>су</u> : <u>Шумарски</u> <u>факулџет</u> <u>Универзџетта</u> <u>у</u> <u>Београду</u> ,..., <u>Инсџитџији</u> <u>за</u> <u>шумарсџиво</u> <u>у</u> <u>Београду</u> ,...“.	шумарство
Пог. 2.1, ст. 15	У вези са зашџићеним врстама, као разлоге за могуће изузеће од режима зашџите наводи се: „... <u>сџречавања</u> <u>оздџљних</u> <u>йџетта</u> <u>усевима</u> , <u>сџиоци</u> , <u>шумама</u> , <u>ридњаџима</u> , <u>води</u> и <u>друјим</u> <u>облицима</u> <u>својине</u> ...“ <u>под</u> <u>условом</u> <u>да</u> <u>нема</u> <u>другог</u> <u>задовољавајуће</u> <u>решења</u> и <u>да</u> <u>тај</u> <u>изузетак</u> <u>неће</u> <u>угрозити</u> <u>опстанак</u> <u>дате</u> <u>популације</u> .	шумарство екологија
Пог. 3.1.2, ст. 31	У SWOT анализи, као слабости и ограничења, наводе се и „... <u>неусклађеност</u> <u>ловсџива</u> ... <u>са</u> <u>друјим</u> <u>делајносџима</u> (<u>йођојривреда</u> , <u>шумарсџиво</u> , <u>ветеринарсџиво</u> , <u>водојривреда</u> и <u>др</u>), <u>нерешено</u> <u>йџијање</u> <u>својинских</u> <u>односа</u> , <u>коришћења</u> и <u>намене</u> <u>земљџиџа</u> , <u>шума</u> <u>и</u> <u>вода</u> ...“; <u>као</u> <u>и</u> „... <u>незадовољавајуће</u> <u>сџање</u> и <u>џек</u> <u>зайочетџи</u> <u>йроцес</u> <u>ресџрукџиуирања</u> <u>јавних</u> <u>йредузећа</u> <u>за</u> <u>йаздовање</u> <u>шумама</u> <u>у</u> <u>државној</u> <u>својини</u> “.	шумарство институционално уређење

Табела 2. Искази из текстова анализираних стратегија и одреднице
Table 2 Statements from texts of analyzed strategies and entries

П./ст. Tit./p.	Навод / цитат Statement / Citation	Одредница Entry
Пог. 3.1.3, ст. 33	У SWOT анализи, као шанса, наводи се „...усклађивање и њовезивање ловства, као делатности и од њихових интереса и осталих делатности (пољопривреда, <u>шумарство</u> ,... и др.), које данас представљају лимитирајуће факторе за ловство као делатности, њовезивање ловства, <u>шумарства</u> и рибарства, као делатности и од њихових интереса, у заједнички сектор“.	шумарство
Пог. 4.2.1, ст. 35	Међу циљевима управљања дивљачи, издваја се: „...сречавање штетња коју дивљач може да проузрокује људима или имовини на земљишту, водама и <u>шумама</u> на којима се ловишће налази, као и њовршинама ван ловишћа на којима се налази дивљач“.	шумарство екологија простор
Пог. 4.2.1.1, ст. 36-37	Међу мерама за управљања дивљачи, издваја се: „...очување и унапређивање станишта дивљачи (...учешће и квалитет <u>шума</u> и <u>шумској</u> земљишту, њовршина за њашу, ремиза, њовозащитних и ветрозащитних њовјасава, зелених коридора, њовопривредних и осталих њовршина од значаја за дивљач)...“ и „...смањење штетња на дивљачи кроз заштитну дивљачи од биолошких и абдиолошких фактора, а нарочито од штетних ефеката биолошких, хемијских сусјанци на дивљач и њихова станишта, штетња на дивљачи у незаконитом лову, саобраћају, радовима у њовопривреди, водопривреди и <u>шумарству</u> , елементарним њоводогама, од других животиња које се без власника или без контроле власника налазе у ловишту и сл.“.	шумарство пољопривреда водопривреда клима екологија
Пог. 4.2.4.1, ст. 38	У вези са мерама за развој сектора ловства и сарадње са другим секторима, предлаже се „...обезбеђивање организационог њовезивања сектора <u>шумарства</u> , њовопривреде, рибарства и ловства, као сродних делатности и од њихових интереса,..., а нарочито заштите и чувања њовопривредних ресурса (<u>шума</u> , њовља, рибе и дивљач), од стравне служби чувара њовопривреде (<u>шумочувари</u> , њовљочувари, ридочувари и ловочувари)“.	шумарство пољопривреда рибарство економија екологија
Пог. 4.2.10.1, ст. 42	У вези са мерама везаних за законодавни и институционални оквир, предлаже се „...усаглашавање њовопривредних из области заштите животног средине, њовопривреде, ветеринарства, <u>шумарства</u> , вода и ловства, ради заштите њовопривредних ресурса и сировине мера одрживог извођања и уривљања њовопривредних ресурсима“.	шумарство пољопривреда екологија водопривреда законодавство

Ако би се одреднице изразиле бројем појављивања у ставовима анализираних докумената, добила би се табела (табела 3) чија је структура одређена врстом документа, са једне стране, и карактером одреднице, са друге.

На бази учесталости појављивања одреднице „шумарство“, видљиво је да довођење у везу шумарства и ловства најзаступљеније (34 одреднице, што је 27,4% од укупног броја појављивања свих одредница). Од тога, ½ (17 одредница) потиче из ПСРЛ, а остатак из осталих стратешких докумената (графикон 3). Ако би се уклонили наводи ове одреднице из две стручно блиске стратегије (ПСРЛ и СРШ), опет би ова одредница била високо

котирана у скупу осталих (друга по учешћу, иза „екологије“, са 13,2%). То говори о схватању креатора свих стратегија да су шума и дивљач део једног екосистема (шума), јер се скоро све најважније активности везане за лов и дивљач одвијају у шумама. Тиме се постојање шуме истиче као битан предуслов за опстанак и диверзитет дивљачи.

Табела 3. Број одредница у посматраним стратешким документима, према врсти документа и карактеру одредница

Table 3 The number of entries in the observed strategic documents, by the document type and the character of entry

Одредница Entry		Врста стратешког документа Type of strategic document						СУМА SUM
		Стручни Professional		Општи General				
Карактер Character	Назив Name	ПСРЛ	СРШ	СРП	ПП	НСОР	НСОКПР	
Секторски Sectoral	Шумарство	17	3	0	5	3	6	34
	Пољопривреда	3	0	0	2	0	0	5
	Туризам	0	0	0	3	1	1	5
	Водопривреда	2	0	0	0	0	0	2
	Рибарство	1	1	0	1	0	0	3
	Економија	1	0	1	8	1	2	13
	Σ	24	4	1	19	5	9	62
Вансекторски Out of sectoral	Екологија	8	1	0	6	3	3	21
	Простор	3	0	0	3	0	1	7
	Стратешко планирање	3	1	0	4	1	3	12
	Законодавство	3	1	0	1	0	3	8
	Инстит. уређење	3	0	0	0	1	3	7
	Друштвени развој	0	0	0	2	0	0	2
	Рурални развој	0	0	0	3	0	0	3
	Клима	1	0	0	0	0	0	1
	Друштвене орг.	0	0	0	0	0	1	1
	Σ	21	3	0	19	5	12	62
УКУПНО / TOTAL		45	7	1	38	10	23	124

Имајући то у виду, може се закључити да није случајно што одмах иза „шумарства“, следи „екологија“⁶, за коју се везује укупно 21 појављивање (16,9%), при чему и у овом случају добар део тог броја (9) потиче из две

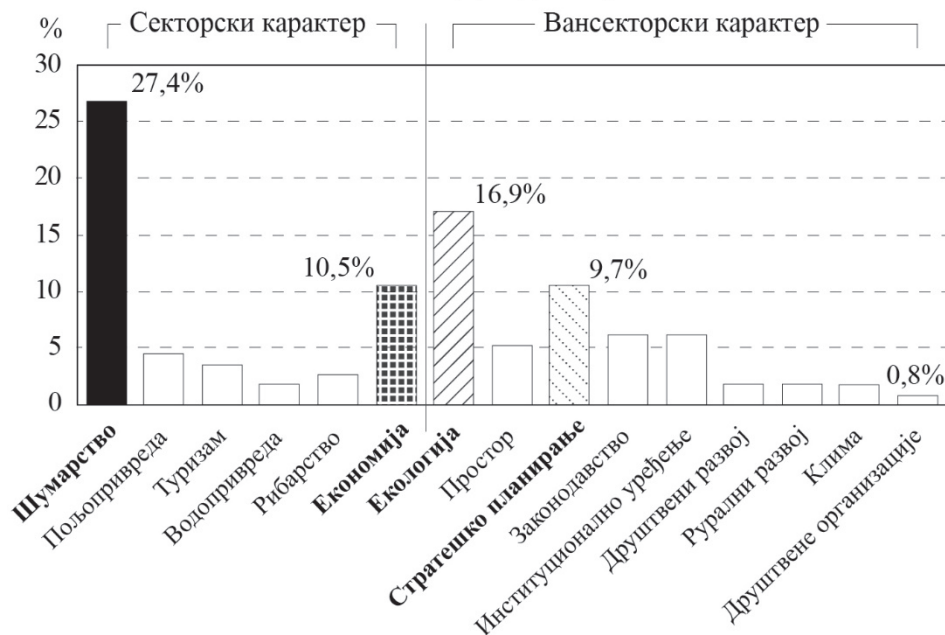
6 Ако би се уклонили наводи одреднице „шумарство“ из две стручне стратегије (ПСРЛ и СРШ), одредница „екологија“ би била најзаступљенија (19,8% у укупном броју одредница).

стручне стратегије. Из овакве расподеле броја одредница, јасно се запажа да су креатори датих стратешких докумената повезали шумарство, ловство и еколошке елементе, доводећи их у најтешњу везу у великом броју ставова.

Овде, такође, треба скренути пажњу на то да одредница „шумарство“ има секторски карактер, док „екологија“ има вансекторски карактер. Тиме се на неки начин остварује равнотежа привредног (секторског) карактера, са једне, и вансекторског карактера, са друге стране, у прве две најзаступљеније одреднице. То недвосмислено показује да су творци анализираних стратешких докумената, равномерно уважили привредни и еколошки значај ловства и дивљачи.

На трећем месту по броју појављивања, су одреднице „економија“ (у 13 исказа) и „стратешко планирање“ (у 12 исказа), свака са око 10% учешћа у укупном броју појављивања свих одредница. И у овом случају се однос секторског („економија“) и вансекторског („стратешко планирање“) аспекта ловства налази у равнотежи, што још једном потврђује закључак да су привредни и непривредни значај ловства на одређени начин избалансирани. Томе у прилог говори и укупан број одредница секторског и вансекторског карактера (по 62 појављивања).

КАТЕГОРИЈА ОДРЕДНИЦЕ

Графикон 3. Учешће броја одредница према карактеру везе са ловом и ловством и врсти одреднице

Figure 3 The share of the number of entries by the character of the relationship with hunting and the type of entry

Најмањи број појављивања имају одреднице „друштвене организације“ и „клима“ (по 0,8%), а блиске по томе су и одреднице „друштвени развој“ (1,6%) и „рурални развој“ (2,4%). Овако мала заступљеност одредница

„друштвене организације“ и „клима“ није очекивана, јер су друштвене организације (Ловачко удружење и ловачки савези) веома значајни актери ловне политике и имају веома важну улогу у спровођењу свих ловних активности. Очито је да су творци посматраних докумената на неки начин запоставили улогу и значај ових организација, не дајући им адекватно место у исказима (само један навод у НСОКПР⁷). То се може рећи и за одредницу „клима“, јер се очекивало да барем стратешка документа новијег датума имају већи број веза ловства са климом (по један налаз у НСРЛ и ПП), с обзиром на најновија сазнања о климатским променама и њиховом утицају на екосистеме, који су станишта дивљих биљних и животињских врста. Слична оцена се може дати и када је одредница „рурални развој“ у питању, јер је рурални развој једна од најважнијих социо-економских и демографских компоненти укупног друштвеног развоја Србије. Према томе, може се оценити да лов и ловство нису адекватно повезани ни са руралним развојем у исказима анализираних докумената.

До сличних резултата може се доћи и кластер анализом (табела 4), која, према броју појављивања, указује на статистички значајне разлике између одредница, групишући их тако што издваја одредницу „шумарство“ у једну групу, одреднице „економија“, „екологија“ и „стратешко планирање“ у другу, „туризам“, „пољопривреда“, „простор“, „законодавство“ и „институционално уређење“ у трећу, а све остале у четврту групу.

Табела 4. Кластер анализа

Table 4 Cluster analysis

Одредница Entry	Ранг Range
Шумарство	*
Економија, екологија и стратешко планирање	**
Туризам, пољопривреда, простор, законодавство и институционално уређење	***
Водопривреда, рибарство, друштвени развој, рурални развој, клима и друштвене организације	****

Извор: оригинал

У табели 5 је приказано учешће ставова (у односу на укупан број посматраних ставова, $n=50$), за које је утврђено да постоји веза са одређеном одредницом. Такође, приказани су и резултати χ^2 -теста значајности пропорција. На основу приказаних података, може се констатовати да је „шумарство“ најчешће заступљена одредница, присутна у око $\frac{2}{3}$ ставова. Затим следи одредница „екологија“, која је присутна у 42% ставова. Најмање заступљене одреднице (свега по 2%) су „клима“ и „друштвене организације“.

На основу резултата χ^2 -теста значајности пропорција, може се констатовати да у свим случајевима, осим када је у питању одредница „екологија“ постоји статистички значајна разлика ($p<0,05$) у учешћу ставова за које је утврђено да имају повезаност са одређеном одредницом и ставова

7 Треба имати у виду да је, очекивано, у ПСРЛ ово питање знатно детаљније обрађено, али пошто није довођено у везу са шумарством, у овој табели то није евидентирано. Међутим, творци других анализираних стратешких докумената свакако нису дали неки већи значај овом питању (ретко се јавља ова одредница).

за које таква повезаност није утврђена. То говори да се, са статистичком значајношћу, може тврдити да је одредница „шумарство“ присутна у већини издвојених ставова. За све остале одреднице, такође са статистичком значајношћу, може се тврдити да већином нису присутне у издвојеним ставовима. Једино је одредница „екологија“ присутна у око ½ ставова.

Табела 5. Учешће и χ^2 -тест значајности пропорција
Table 5 Share and χ^2 -test of the significance of proportion

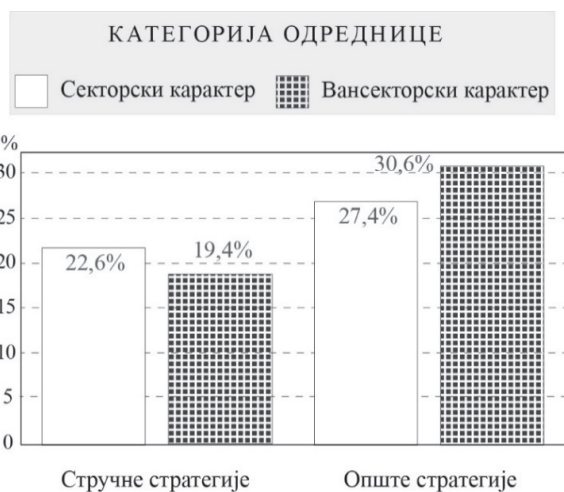
Одредница Entry	Учешће / Share	χ^2	df	p*
	%			
Шумарство	68	6,480	1	0,011
Екологија	42	1,280	1	0,258
Економија	26	11,520	1	0,001
Стратешко планирање	24	13,520	1	0,000
Законодавство	16	23,120	1	0,000
Простор	14	25,920	1	0,000
Институционално уређење	14	25,920	1	0,000
Пољопривреда	10	32,000	1	0,000
Туризам	10	32,000	1	0,000
Рурални развој	6	38,720	1	0,000
Рибарство	6	38,720	1	0,000
Водопривреда	4	42,320	1	0,000
Друштвени развој	4	42,320	1	0,000
Клима	2	46,080	1	0,000
Друштвене организације	2	46,080	1	0,000

* Ако је $p < 0,05$, постоји статистички значајна разлика између посматраних група ставова

Извор: оригинал

Посматрајући однос броја одредница према врсти стратешких докумената и секторској припадности, запажа се релативна уравниженост (између 22% и 32%), при чему је најмање учешће броја одредница у стручним стратешким документима вансекторског карактера (19,0%). Такође, у стручним стратегијама преовладавају одреднице секторског карактера (22%, према 19%), а код општих одреднице вансекторског карактера (31,7%, према 27,0%), али су разлике у границама до 5%. То указује на чињеницу да су стручне стратегије (НСРЛ и СРШ) више економски оријентисане⁸, за разлику од осталих (графикон 4).

8 Ако би се уклонили наводи одреднице „шумарство“ из две стручне стратегије (НСРЛ и СРШ), учешће одредница секторског карактера у стручним стратегијама би се смањило на 7,5%, али би секторски карактер у општим стратегијама износио 32,1% (укупно учешће одредница секторског карактера 39,6%). Тада би укупан однос броја одредница **секторског** и **вансекторског** карактера у стручним и општим стратегијама био 2:3, за разлику од ситуације са свим бројем одредница, где је тај однос 1:1. То је још један аргумент у прилог тврдњи да су две стручне стратегије више економски оријентисане, за разлику од општих стратегија.

Графикон 4. Учешће броја одредница са аспекта врсте стратешких докумената и економског карактера
Figure 4 The share of the entries from the aspect of the type and economic character of documents

Графикон 5. Број одредница по стратешким документима и карактеру одреднице
Figure 5 The number of entries per strategic document and the entry character

Ако се посматра број одредница према стратешким документима (графикон 5), запажа се да два стратешка документа садрже највећи број одредница (ПСРЛ и ПП), при чему су оне код оба равномерно распоређене у односу на њихов карактер (приближно једнак број одредница секторског и вансекторског карактера). Баланс у односу секторских и вансекторских одредница нарушен је код НСОКПР, где преовлађују

одреднице вансекторског карактера. То је помало неочекивано, јер се појам „коришћење“ који фигурира у називу стратегије, у већој мери може повезати са економским (привредним) аспектима ловства, него са еколошким. Насупрот томе, у НСОП тај однос је потпуно избалансиран, иако би се ту пре очекивало да се ловство више помиње у еколошком смислу, а мање у економском. То је резултат што су ове две стратегије веома блиске по свом садржају и можда би се могле интегрисати у једну, или да се НСОКПР ослободи терета свега што је речено у НСОП и више оријентише ка стратешким циљевима, који су везани за коришћење природних ресурса.

4. ДИСКУСИЈА

У Стратегији развоја шумарства (пог. 4.5, ст. 19) јасно се истиче да ће шумарство у оквиру својих ресурса (природних, људских и техничких) бринути о популацијама дивљачи и стабилности екосистема у коме обитавају, као и о привредној страни лова. Такође, предвиђено је да државни органи надлежни за шумарство учествују у припремању и доношењу Стратегије развоја ловства. За спровођење обе стратегије Влада преузима на себе да циљеве и смернице из стратегија подржи у правном, институционалном и економском смислу. Међутим, недостаје позив на друга пратећа документа, којима би требало ближе дефинисати активности и актере на практичном спровођењу планираних циљева. На пример, недостаје документ у коме би се прецизирали актери (ко, које институције, које организационе јединице,...) и активности на очувању генетског потенцијала дивљачи.

У овој стратегији (пог. 5.5, ст. 28) истиче се као веома важан задатак (хармонизација прописа шумарства и ловства), али се не напомиње како ће то да се уради, нити ко ће то да ради. Без таквих оперативних упутстава, овако исправно постављени циљ тешко да ће бити постигнут. Поставља се питање, ако то што недостаје и не мора нужно да буде део Стратегије, онда у ком другом документу ће то бити решено, што би требало да стоји у овој стратегији.

Када се ради о Стратегији развоја пољопривреде и руралног развоја, нема помињања лова и дивљачи у овом документу, сем што се БДВ исказује збирно за пољопривреду, шумарство, лов и риболов. При томе, риболов има цео један део у стратегији. Очито је да лов и ловна привреда нису третирани као део пољопривредних активности, без обзира на то што се лов једним добрим делом обавља и на пољопривредним површинама.

У Националној стратегији одрживог развоја шумарство и ловство се препознају као потенцијални фактори ризика по животну средину (пог. 1, ст. 2). Међутим, при томе се не иде у дубље разматрање шта је то ризично у обе делатности, да може да угрожава еколошке перформансе животне средине (претпоставка је да се мислило на прекомерну и нелегалну сечу шума и нелегалан излов дивљачи). Поред тога, у делу који се односи на шумарство (пог. 3.5, ст. 115) даје се велики значај планирању, при чему се

истиче праћење (мониторинг) стања шума као основа за планирање, а истиче се и значај ефикасног спровођења планова (без навођења на који начин се то може постићи). При томе, у најужу везу се доводи планирање у ловству са планирањем у шумарству, а као специфично истиче се констатација о неадекватном управљању одређеним популацијама дивљачи (без навођења којим и без анализе узрока).

У Националној стратегији одрживог коришћења природних ресурса и добара (пог. 4.1.3, ст. 20) преписују се делови текста из постојећих закона, што је неубичајено за документа овог типа. Наиме, стратегије треба да дефинишу циљеве и принципе на којима ће се заснивати њихово постизање. Тек иза тога следе активности на правном регулисању материје везане за појединачне циљеве (на постављеним принципима), што подразумева корекције постојећих и прављење нових закона, дефинисање послова и задатака постојећих институција или оснивање нових, као и друге сличне активности. У том смислу, са новим стратегијама неки закони могу бити вишак, неке ваља кориговати, а неке формирати као нове (недостајући). Тек понеки закон може као такав да задовољи и старе и новонастале потребе. Због тога полагање од постојећих закона није добра основа за неку стратегију.

У истом документу постоји део текста који је практично у целини преузет из Стратегија развоја шумарства (пог. 6.1.1, ст. 41). Овакво навођење из већ урађене стратегије, иако се не препоручује (непотребно дуплирање исказа), није толико проблем, колико је проблем у поремећеном редоследу њиховог доношења у односу на хијерархијски однос стратегија међу собом. Наиме НСОКПР спада у ред оних које су највишег ранга, па је било логично да се прво она направи, па тек онда стратегије развоја на нижем хијерархијском нивоу (пољопривреде, шумарства, ловства, итд.). Овако је стратегија нижег нивоа направљена прва, а тек онда она вишег ранга. У случају ове две стратегије размак је 6 година, па се преузимањем циљева из већ урађене стратегије нижег ранга, а којој већ истичу и рокови за ажурирање, може направити грешка, што би задало велике проблеме на хармонизацији садржаја стратегија. При томе, треба имати у виду да се ставови, циљеви и принципи изложени у стратегијама вишег ранга ређе мењају (ниска променљивост) у односу на исти садржај у стратегијама нижег ранга (висока променљивост). Због тога и рокови за ажурирање стратегија треба томе да одговарају (стратегије највишег ранга на 20 година или дуже, а нижег на 10 или краће).

Поред тога, финансијски елементи, овако како су дати (пог. 11.6, ст. 107), практично су неупотребљиви за анализу. Као прво, блиско су дате (у две узастопне реченице) две величине које међусобно нису упоредиве, па се поставља питање у каквој су оне вези (нема објашњења о њиховом међусобном односу). Друго, за период 2001-2010. користе се подаци добијени на бази процене у претходном периоду, иако је овај документ објављен 2012. године, када се могло оперисати са стварним подацима. Треће, вредности које се наводе у овим реченицама су дате у две различите јединице мере (€ и RSD), што онемогућава поређење.

За разумевање било које стратегије важно је да текст буде смислен и да су блиски делови повезани, поготову када су неки финансијски показатељи у питању. Такође, никако се не сме у истом тексту приказивати нешто што се зове „процена“ и нешто што је остварено, поготову не у различитим јединицама мере, а да се то добро не објасни.

У документу Предлог стратегије развоја ловства, наводи се (пог. 3.1.3, ст. 33) могућност за повезивање шумарства, рибарства и ловства у „...*заједнички сектор*“. При томе се не наглашава на какав се то сектор мисли (економски, статистички,...), па је то потребно разјаснити. Такође, нејасноћи исказа доприноси и понављање текста „као делатности од општег интереса“ у истој реченици, што треба избежавати (тако би исказ био једноставнији и разумљивији).

5. ЗАКЉУЧЦИ

На основу извршене анализе текстова одабраних стратешких докумената, везанх са ловством у Србији, могу се извући следећи закључци:

- веза лова и ловства са шумарством је најизраженија (27%, посебна група у кластер анализи), а у највећој мери потиче из ПСРЛ (17 од 34 одреднице), што указује на схватње твораца стратешких докумената да су шума и дивљач два елемента једне целине, (екосистема), што иде у прилог хипотези 1;
- одредница „екологија“, према броју и учешћу на укупном плану (21, односно 16,7%), даје ловству изражен еколошки карактер, што иде у прилог хипотези 2;
- посматрано према учешћу у укупном броју навода, стручне стратегије (ПСРЛ и СРШ) у исказима више афирмишу привредни карактер ловства (22,2% секторски, а 19,0% вансекторски карактер), док је код стратегија општег карактера тај однос обрнут (27% секторски, а 31,7% вансекторски карактер), што иде у прилог хипотези 3;
- избалансиран однос броја одредница секторског и вансекторског карактера на укупном плану;
- ниска учесталост појављивања одредница „клима“, „друштвене организације“ и „рурални развој“;
- неадекватан редослед доношења стратешких докумената, јер су стратегије привредних делатности нижег ранга (некима већ истиче рок важења) у односу на стратегије општег карактера, па то може да отежа хармонизацију ставова у стратегијама;
- у СРШ, када се говори о очувању генетског потенцијала дивљачи, недостаје позив на друга пратећа документа, којима би требало ближе дефинисати активности и актере на практичном спровођењу планираних циљева;
- у СРПРР не помињу се лов и дивљач;
- НСОР препознаје шумарство и ловство као потенцијалне факторе ризика по животну средину (али не дефинише на који начин је угрожавају);
- у НСОКПР, код препорука за законска решења, доминирају мере забране,

- па треба размислити о увођењу подстицајних и стимулативних мера;
- у НСОКПР, појам акционог плана се употребљава крајње уопштено и без навођења на шта се односи, што онемогућава разумевање става;
 - у НСОКПР нису на одговарајући начин исказани финансијски елементи везани за ловство;
 - одговорност за спровођење стратегије развоја ловства везује се за институционално повезивање јавних предузећа шумарства и националних паркова са Ловачким савезом и Ловачким удружењем (не говори се и на који начин, односно које би то институције биле и какав би им био делокруг послова);
 - помиње се могућност за повезивање шумарства, рибарства и ловства у један сектор, не указујући на коју врсту сектора се мисли.
- Имајући у виду закључке анализе одабраних стратешких докумената, може се препоручити следеће:

- ПСРЛ унапредити додатним ставовима везаним за климатске промене (изазивају промене у флористичком смилу, а то има последице по дивљач), пре свега, у сфери научних истраживања, као и ставовима везаним за допринос ловства руралном развоју (развоју занатства и других пратећих делатности базираних на дивљачи и лову);
- стратешка документа треба писати јасно, са мање реторике и уз избегавање дуплирања текста, а нумерички искази, посебно они финансијског карактера, треба да су функционални и упоредиви;
- у препорукама за решавање проблема треба више форсирати подстицајне и стимулативне мере, у односу на мере забране;
- треба се ангажовати на рангирању стратешких докумената и усаглашавању времена важења и доношења стратешких докумената у односу на њихов ниво (нпр. основне стратегије треба радити прве, а тек онда да следе стратегије развоја економских сектора) и дефинисању временских рокова за њихово ажурирање.

Када су у питању будућа истраживања ове проблематике, може се препоручити наставак ових истраживања, у правцу анализе других врста докумената (закони и уредбе и одговарајући правилници, статuti и упутства), ради стицања увида у систем третмана ловства и дивљачи код нас, а са сврхом унапређења стања шума и ловне фауне у складу са принципом одрживог развоја. Такође, може се предузети анализа институција које су надлежне за послове везане за шумарство и ловство, у смислу њихове надлежности, унутрашње организацијске структуре и кадровских потенцијала. Све наведено може се посматрати у историјском смислу (анализа ранијих решења и њихових ефеката) и уз поређење са решењима у иностранству.

ЛИТЕРАТУРА

Ј а ш к о, О., Ч у д а н о в М., Ј е в т и ћ, М., К р и в о к а п и ћ, Ј. (2013): *Основи организације и менаџмента*, Универзитет у Београду Факултет организационих наука, Београд (606)

- Lavadinović, M.V., Popović, Z., Ranković, N., Radosavljević, A. (2015): *Can the scope of poaching be predicted on the basis of the existing parameters?*, Balkan Journal of Wildlife Research, Vol. 2, Iss. 1, Visio Mundi Academic Media Group, Novi Sad (1-8)
- Malhotra, N. (2007): *Marketing research - an applied orientation*, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River (811)
- Милосављевић, С., Радосављевић, И. (2003): *Основи методологије политичких наука*, Службени гласник, Београд (55)
- Михаиловић, Д. (2004): *Методологија научних истраживања*, Факултет организационих наука, Београд (288)
- (2012): *Национална стратегија одрживој коришћења природних ресурса и добара*, Службени гласник РС, бр. 33/2012, Београд
- (2008): *Национална стратегија одрживој развоја*, Службени гласник РС бр. 57/2008, Београд
- Pallant, J. (2011): *SPSS приручник за истраживање: Посујни водич кроз анализу података помоћу SPSS-а*, превод 4. издања, Микро књига, Београд (349)
- (2014/а): *Предлој Стратегије развоја ловства Републике Србије за период 2014-2029. године*, Влада Републике Србије, Београд
- (2017/а): *Principles and types of benchmarking*, http://studbooks.net/74017/marketing/printspurvey_benchmarking, studbooks.net (посећено: 17.02.2017. год.)
- Ранковић, Н., Станишић, М., Недељковић, Ј., Нонић, Д. (2016): *Анализа стратежских и законодавних оквира у шумарству и повезаним секторима: ублажавање нејавних ефеката климатских промена у Европској унији и Србији*, Гласник Шумарског факултета 113, Универзитет у Београду Шумарски факултет, Београд (99-132)
- (2014/б): *Стратегија развоја пољопривреде и руралној развоја*, Службени гласник РС, бр. 85/2014, Београд
- (2006): *Стратегија развоја шумарства Републике Србије*, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управа за шуме, Београд
- (2017/б): *Стратежическиј менеджмент*, Лекција 9. Альтернативне инструменте стратешеског менеджмента - бенчмаркинг, http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/27570/19/Strateg_Lektsiya_9-2012.pdf (посећено: 17.02.2017. год.)
- Ткалац Веричић, А., Синчи Ђорић, Д., Полошки Вокић, Н. (2010): *Приручник за методологију истраживачкој рада*, М.Е.П. д.о.о., Загреб (17)
- Черноратов, А.М. (2017): *The role of strategic benchmarking in the development of enterprises*, <http://www.konspekt.biz/index.php?text=52444>, Konspekt.biz (посећено: 17.02.2017. год.)
- Шешић, Б. (1984): *Основи методологије друштвених наука*, Научна књига, Београд
- (2010): *Указ о пролашењу Закона о истражном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године*, Службени гласник РС, бр. 88/2010, Београд

Напомена: Рад је резултат научно-истраживачког пројекта „Истраживање узрока и последица нестајања јеленске дивљачи у централној Србији, дефинисање површина погодних за реинтродукцију (насељавање) и мера за унапређење процеса реинтродукције - I фаза“, који финансира Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије - Управа за шуме.

AN ANALYSIS OF STRATEGIC DOCUMENTS RELATED TO HUNTING IN SERBIA FROM
THE PERSPECTIVE OF HUNTING AND FORESTRY RELATIONS

*Nenad Ranković
Jelena Nedeljković
Dragan Nonić*

Summary

The study analyzes the strategic documents in Serbia which are assumed to contain paragraphs linked to hunting with the aim of determining the characteristics of paragraphs and to consider their possible overlaps or contrast. In this sense, the main goal of the research was to determine the connections between hunting and other areas and to learn about the nature of these relationships.

We applied different scientific methods: statistical method, comparative method, analysis and synthesis, induction and deduction, together with corresponding techniques (benchmarking). Data processing included the following statistical analyses: descriptive statistics, cluster analysis, and Chi-square goodness-of-fit test. Such compositions and methods give this study a combined qualitatively-quantitative character.

The primary criterion in the selection of the basic strategic documents to be analyzed was that they in some way included hunting. In this sense, we selected the following strategic documents: 1) Draft strategy of hunting development of the Republic of Serbia for the period 2014-2029 (2014); 2) Forestry development strategy (2006); 3) Agriculture and rural development strategy (2014); 4) National sustainable development strategy (2008); 5) National strategy for sustainable use of natural goods and resources (2012); 6) Spatial plan of the Republic of Serbia for the period 2010-2020 (2010).

From the aspect of forestry and hunting, the first two strategies could be characterized as expert documents and the other four as strategic documents of a general nature.

We used entries (determinants) to determine the characteristics of paragraphs and a total of 15 entries were identified. They were classified into two groups: sectoral and non-sectoral. We used the following sectoral entries: "forestry", "agriculture", "tourism", "water management", "fisheries" and "economy". Non-sectoral entries were: "ecology", "space", "strategic planning", "legislation", "institutional arrangements", "social development", "rural development", "climate" and "social organizations". We found that a total of 50 paragraphs contained one or more of these entries.

Research results show that the connection of hunting with forestry is most clearly expressed (27%, or 34 entries out of the total number of 124 entries). It should be noted that they mostly occur in the Draft strategy of hunting development (17 out of 34 entries), which indicates that the policy-makers understand forest and game as two elements of a whole. The entry "ecology", according to its share (16.9%) in the total number of occurrences of all entries (124), gives hunting an increasingly environmental character. Observed by the share in the total number of paragraphs, expert strategies in their statements affirm an economic nature of hunting (22.2% sectoral, and 19.0% non-sectoral), while this relationship is reversed in general strategies (27% sectoral and 31.7% non-sectoral).

The results also indicate that, when it comes to preserving the genetic potential of the game, Forestry Development Strategy lacks citations and links to other legislative documents and by-laws which should provide a closer definition of the activities and actors in the practical implementation of the planned objectives. Agriculture development strategy does not mention hunting and game, except that the gross added value is expressed collectively for agriculture, forestry, hunting and fishing. National sustainable development strategy recognizes forestry and hunting as potential environmental risk factors (but it does not define the ways they threaten the environment). The National strategy for sustainable use of natural goods and resources doesn't adequately disclose financial elements related to hunting.

